

Dr Vid VUKASOVIĆ*

UDK 349.6: 061.1 EC
str. 61 - 72.
izvorni naučni rad

EKOLOŠKA INFORMACIJA U ZAKONODAVSTVU EVROPSKE UNIJE

ABSTRACT

The right to environmental information in the EU environmental legislation is closely linked to many other fields but primarily to human rights. A number of legal documents dealing with the right to access to environmental information have been accepted within the framework of the EU, including the 1998 Convention on Access to Environmental Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters (Aarhus Convention).

Key words: Environmental law, European Union, human rights, environmental information, obligation of competitive organs to grant access to environmental informations, Aarhus Convention, participation of the public.

I Uvod

Medju najvažnija pitanja, kako u oblasti pravnog regulisanja zaštite životne sredine¹ tako i u domenu zaštite ljudskih prava,² spada ekološko informisanje.³ To je

* Naučni savetnik Instituta za međunarodnu politiku i privredu, Beograd.

slučaj na međunarodnom i na unutrašnjem planu pojedinih država. Prikrivanje ili nepotpuno obavešavanje o pravom stanju čovekove sredine uopšte bili su, naime, česta pojava u svetu, a još uvek je jedno od glavnih pitanja u domenu zaštite čovekove sredine adekvatno informisanje o njenom stanju i o mogućim opasnostima koje joj prete (preventivno obavešavanje). Dovoljno je setiti se samo skandaloznog sovjetskog (ne) obaveštavanja sopstvene i svetske javnosti o tragediji u Černobilu (1986), posebno prvih nekoliko dana, kad su mnogi ljudi ozračeni samo zato što naprosto nisu znali šta se dogodilo, ili upornog odugovlačenja NATO-a da da tačne informacije o tome koliko je municije sa osiromašenim uranijumom upotrebljeno i na kojim je lokacijama prilikom bombardovanja SRJ.⁴ Zbog svega ovoga od najvećeg je značaja adekvatno pravno regulisanje ekološkog⁵ informisanja na svim nivoima, kao jedan od preduslova za poštovanje prava na adekvatnu životnu sredinu,⁶ uneto inače u više međunarodnopravnih dokumenata ne samo deklarativnog,⁷ već i ugovornog karaktera.⁸

¹ Videti detaljnije o pravnom regulisanju zaštite čovekove sredine u EU: V. Vukasović, Ekološka zaštita u pravu Evropske unije, *Pravni život*, br. 12, 1995, str. 655-669.

² Videti detaljnije o vezi između zaštite ljudskih prava i zaštite čovekove sredine: V. Vukasović, Human Rights and Environmental Issues, *"Human Rights and Scientific and Technological Development"* (Edit. by C. G. Weeramantry), The United Nations University, Tokyo, 1990, pp. 185-202.

³ Videti detaljnije o međunarodnopravnom regulisanju prava na ekološku informaciju u autorovom članku "Pravo na pristup informacijama koje se tiču zaštite čovekove sredine", čiji su manji delovi korišćeni i u ovom tekstu, objavljenom u *Jugoslovenskoj reviji za međunarodno pravo*, br. 3, 1998, str. 86-97.

⁴ Na ovu činjenicu su skrenuli pažnju i predstavnici dvadeset i dve međunarodne nevladine organizacije iz Centralne i Istočne Evrope na skupu održanom 11. oktobra u Sofiji. Zahtev NATO-u da objavi informacije o korišćenju oružja sa osiromašenim uranijumom, *"Politika"*, od 12. oktobra 1999, str. 3.

⁵ Izraz "ekološki" se u ovom tekstu iz praktičnih razloga koristi u širem smislu te reči (čime se ne dovodi u pitanje njegovo korišćenje u užem smislu odnosno onako kako se koristi u biologiji) i treba ga shvatiti kao sinonim za zaštitu i unapredjenje čovekove sredine, s obzirom da kod nas nije prihvaćen izraz "sredinski".

⁶ Videti detaljnije o pravu na adekvatnu čovekovu sredinu: V. Vukasović, Some Comments Concerning The "Right To An Adequate Environment", *Jugoslovenska revija za međunarodno pravo*, br. 2-3, 1990, str. 225-230.

⁷ Tako se u Deklaraciji usvojenoj na Konferenciji UN o čovekovoj sredini održanoj u Štokholmu 1972. godine ističe da je "čovek u isto vreme proizvod i tvorac svoje sredine, koja mu daje fizičku podlogu za održavanje života i koja mu omogućuje intelektualni, moralni, društveni i duhovni razvoj" (tač. 1 Deklaracije). Navedeno prema prevodu Deklaracije Konferencije UN o čovekovoj sredini objavljenom u Spoljnopolitičkoj dokumentaciji Instituta za međunarodnu politiku i privredu, br. 3, 1972.

⁸ Tako se u Konvenciji o pristupu informacijama, participaciji javnosti u donošenju odluka i o pristupu pravosuđu u vezi s pitanjima zaštite čovekove sredine (Aarhus, 1998) pored ostalog ističe da "svaka osoba ima pravo na sredinu koja treba da bude adekvatna njenom zdravlju i blagostanju, i obavezu,

II Opšti osvrt na razvoj ekološkog zakonodavstva EU

Regulisanje zaštite i unapredjenja čovekove sredine uopšte zauzima značajno mesto u pravu Evropske unije (EU), zahvaljujući čemu se, posebno od ranih sedamdesetih godina, razvila obimna ekološka pravna regulativa EU. Pored toga, zemlje članice EU su aktivno učestvovala (bilo individualno ili preko EU) u međunarodnoj ekološkoj saradnji, pa samim tim i u međunarodnopravnom regulisanju, kako na univerzalnom tako i na drugim planovima (na širem evropskom planu, na mediteranskom i u nizu drugih regionalnih i subregionalnih vidova saradnje) u oba domena koja nas ovde interesuju: u zaštiti čovekove sredine i u zaštiti ljudskih prava. U obe ove oblasti, koje se inače dodiruju pa ponekad i prožimaju, došlo je do intenzivnog razvoja kako kad je reč o opštim načelima tako i kad se radi o obimnoj pravnoj regulativi.

Zbog značaja EU, analiza komunitarnog ekološkog zakonodavstva uopšte, pa i kad je reč o ulozi građana i organizacija građana u stvaranju i primeni tog zakonodavstva, prevazilazi granice same Unije. Pomenuto zakonodavstvo je izuzetno važno i za međunarodnu ekološku saradnju u celini, a posebno za one države i međunarodne organizacije koje sa EU održavaju bliže veze. To se, naravno, posebno odnosi na tzv. evropske zemlje u tranziciji koje gotovo sve žele ne samo da blisko saradjuju sa njom već nastoje i da postanu njene članice, pa zbog toga harmonizuju svoja zakonodavstva u svim domenima uključujući tu i zaštitu životne sredine.

III Pravo na ekološku informaciju

a) Pravo na informisanje uopšte

U zakonodavstvu Evropske unije nije se sve do početka devedesetih godina obraćala veća pažnja na regulisanje prava fizičkih i pravnih lica na ekološku informaciju. Na nju su se primenjivali propisi EU koji su se ticali informisanja uopšte, a oni su se nalazili u više statutarnih i drugih akata. Tim propisima je opšte načelo javnosti informacija moglo u nekim slučajevima biti ograničeno. Tako se, na primer, u Ugovoru o osnivanju EEZ pominje uskraćivanje informacija koje se

kako individualnu tako i zajedno sa drugima, da štiti i unapređuje sredinu za dobrobit sadašnjih i budućih generacija" (Preambula i čl. 1).

odnose na profesionalnu tajnu (čl. 214), a slična odredba postoji i u članu 47. Ugovora o osnivanju Zajednice za ugalj i čelik. Prema Ugovoru o osnivanju EEZ moguće je i uskraćivanje informacija koje se tiču bitnih interesa bezbednosti (čl. 223).

Navedene uopštene odredbe razradjene su detaljnije u više dokumenata EU. Tako se, na primer, jedna uredba Saveta odnosi na otvaranje javnosti istorijskih arhiva EEZ i Euroatoma posle protoka 30 godina,⁹ a drugom, usvojenom 1990, se štiti poverljivost podataka datih Statističkom uredu Evropskih zajednica.¹⁰ Važno je spomenuti i one odredbe statutarnih akata evropskih zajednica koje se odnose na informisanje javnosti o radu ovih organizacija uopšte, što se naravno odnosi i na oblast zaštite čovekove sredine. Predviđeno je, tako, da organi EEZ podnose izveštaje o svom radu tako da oni budu dostupni javnosti, zatim obaveza da se publikuju pravni akti Zajednice (čl. 191. Ugovora o EEZ) kao i obaveza da se iznesu razlozi koji su doveli do usvajanja pojedinih pravnih akata (čl. 190. Ugovora o EEZ).

Najzad, valja dodati da se tokom godina razvila i određena praksa Suda pravde EU koja se tiče uskraćivanja informacija.¹¹

b) Pravo na ekološku informaciju

Pomenuti propisi nisu, međjutim, bili zadovoljavajući sa gledišta pobornika prava na ekološko informisanje. Zbog toga su u Evropskom parlamentu¹² i druge od sredine osamdesetih godina pokretane inicijative u cilju boljeg regulisanja ekološkog informisanja, što je postalo posebno aktuelno posle katastrofe u Černobilu 1986. godine. Pored toga, isticana je kao dodatni razlog i činjenica da ekološko informisanje ne samo što nije uskladjeno u nacionalnim zakonodavstvima pojedinih država članica, već u nekima od njih u to vreme praktično nije ni postojalo.¹³

⁹ Council Regulation, February 1, 1983, *OJ No L* 43, 15. 2. 1983, p. 1.

¹⁰ *OJ No L* 151, 15. 6. 1990, p. 1.

¹¹ Posebno se navodi slučaj *Zwartweld* iz 1988. godine.

¹² Videti detaljnije o ovim inicijativama; E. R. Klatte, Enforcement of EC Environmental Legislation: The Role of Citizens and Citizens Groups, "*International Conference on Environmental Enforcement*", Budapest, September 22-25, 1992, II. 4. 1.

¹³ E. Klatte navodi da u to vreme ovo pitanje nisu regulisale Belgija, Nemačka, Irska i Velika Britanija. *Ibid.*

Ova nastojanja dovela su i do konkretnih odluka. Evropski parlament je, tako, 1988. godine prihvatio neophodnost adekvatnog ekološkog informisanja.¹⁴ Komisija EU je u nacrt Četvrtog akcionog programa Evropskih zajednica u oblasti čovekove sredine,¹⁵ unela uz ostalo i odredbu da će se proučiti mogućnost usvajanja zakonskog akta koji bi se odnosio na slobodu ekološkog informisanja, što je podržano i u Savetu EU prilikom usvajanja pomenutog dokumenta.¹⁶

Zahvaljujući svemu tome početkom devedestih godina u EU je došlo do detaljnijeg regulisanja prava na pristup ekološkim informacijama i to u dve odvojene kategorije, a to su pravo na pristup ekološkim informacijama kojima raspolažu javne vlasti država članica EU i pravo na pristup ekološkim informacijama kojima raspolažu institucije EU.

1. Pravo na pristup ekološkim informacijama kojima raspolažu javne vlasti država članica EU

Pravo na pristup ekološkim informacijama kojima raspolažu javne vlasti država regulisano je direktivom Saveta 90/313/EEC o slobodi pristupa informacijama o životnoj sredini¹⁷. Pomenute informacije su tretirane kao ljudsko pravo, a ne samo kao mogućnost (čl. 1), a definisane su kao "informacije koje se odnose na životnu sredinu u pisanoj, vizuelnoj, audio ili u formi baza podataka" (čl. 2). U pomenute podatke se, pritom, računaju ne samo podaci o stanju životne sredine već i svi ostali podaci relevantni za nju. Pod "javnim vlastima" od kojih se može tražiti ekološka informacija podrazumevaju se, inače, ne samo svi organi državne uprave koji raspolažu relevantnim informacijama, već i druge ustanove koje se bave životnom sredinom (čl. 6), sa izuzetkom sudskih i legislativnih organa (čl. 2 b).

Ekološku informaciju može da zahteva bilo koje fizičko ili pravno lice ne dokazujući pritom svoj poseban interes (čl. 3). Pošto nije uvedeno nikakvo

¹⁴ European Parliament Resolution, 22. 01. 1988, *OJ 1988, No. C 49*, p. 175.

¹⁵ Fourth Environment Action Programme of the European Communities (1987-1992), *OJ 1987, No. C 70/1*.

¹⁶ Tako je, na primer, prilikom usvajanja pomenutog akcionog programa, u Savetu istaknuto da u prioriteta pitanja spada i "unapredjenje pristupa informacijama o čovekovojoj sredini", *OJ C 328/1*, 7. 12. 87, p. 4.

¹⁷ Usvojena juna 1990. godine ova direktiva je stupila na snagu 1. januara 1993. godine, *OJ L 158/56* od 23. 6. 90.

geografsko ograničenje pod "bilo kojim fizičkim ili pravnim licem" misli se ne samo na lica iz one države od čijih se vlasti traže informacije već i na lica iz drugih država članica EU, pa čak i na lica van EU.¹⁸ Nadležnim vlastima dat je rok od dva meseca da daju traženu ekološku informaciju (čl. 5), koju mogu da odbiju samo u određenim slučajevima, o kojima će biti reči u daljem izlaganju, s tim da to obrazlože (čl. 3, parag. 4) pri čemu podnosilac zahteva može tražiti sudskim ili upravnim putem (čl. 4) da se odluka o odbijanju ekološke informacije preinači. Predviđena je, najzad, i obaveza država članica da periodično obaveštavaju Komisiju EU o primeni pomenute direktive, a takodje i obaveza da svoju javnost obaveštavaju o stanju čovekove sredine (čl. 7).

2. Pravo na pristup ekološkim informacijama kojima raspolažu institucije EU

Direktiva 90/313 odnosila se samo na pravo traženja ekološke informacije kojima raspolažu nadležne vlasti država članica pa se pojavila potreba regulisanja ovog prava i u odnosu na informacije koje se mogu naći u institucijama EU.¹⁹ Komisija EU je u jedan svoj izveštaj iz 1993. godine²⁰ unela principe kojih komunitarne institucije treba da se pridržavaju prilikom davanja ekoloških informacija. Pri tome je posebno interesantno navesti slučajeve u kojima zahtev za davanje informacija može da bude odbijen. To se može dogoditi ukoliko se radi o:

- ličnoj privatnosti,
- poverljivim pitanjima iz domena industrije ili finansija,
- javnoj bezbednosti uključujući tu i međunarodne odnose i monetarnu stabilnost i
- informacijama koje su date institucijama na čuvanje i uvid kao poverljive.²¹

¹⁸ E. Klatte, *op. cit.*, II. 4. 6.

¹⁹ Tako je još prilikom zaključivanja Mاستrihtskog ugovora 1991. godine doneta, pored ostalog, i deklaracija o potrebi unapređenja pristupa javnosti informacijama kojima raspolažu institucije EU. Videti tekst u: "Ugovor o Evropskoj uniji- od Rima do Mاستrihta", Izd. "Međunarodne politike " i drugih, Beograd 1995, str. 261.

²⁰ Communication 93/C 156/05 to the Council, the Parliament and the Economic and Social Committee, Public access to the institutions documents, Vol. 1 - General Policy, Luxembourg, 1996, p. 93-107.

²¹ *Ibid.*, p. 95.

Krajem iste godine Savet EU usvojio je odluku 93/731²² o javnom pristupu dokumentima Saveta, kojom se, u skladu sa prethodnim sporazumom postignutim sa Komisijom,²³ uređuje pristup javnosti, pored ostalog i dokumentima iz oblasti zaštite čovekove sredine, pri čemu se pod dokumentima smatraju svi pisani tekstovi koji sadrže neke podatke a koji su u posedu Saveta, bez obzira o kom mediju je reč. Svi oni su pristupačni javnosti (čl. 1), uz izuzetke slične onima koje je u svom izveštaju navela Komisija, ali su detaljnije nabrojani. To su:

a) slučajevi kad bi davanje pristupa dokumentima moglo da ugrozi:

- javni interes (javnu bezbednost, međunarodne odnose, monetarnu stabilnost, postupak pred sudom, vršenje inspekcije i istrage),
- zaštitu individue i privatnosti,
- zaštitu komercijalne ili industrijske tajne,
- zaštitu finansijskih interesa Zajednice,
- zaštitu poverljivih podataka, ukoliko je ona zatražena od strane fizičkih i pravnih lica koji su te podatke dali ili koja je propisana u zakonodavstvima država članica koje su pružile podatke o kojima je reč.

b) svi dokumenti Saveta koji se ne mogu obnarodovati zbog toga da bi se sačuvala poverljivost postupka pred Savetom (čl. 4).

U roku od mesec dana podnosilac zahteva, inače, mora da bude obavešten da li se njegov zahtev prihvata ili odbija, a ukoliko je ovo drugo slučaj Generalni sekretarijat upućuje podnosiocu pismeno obrazloženje uz navodjenje pravnog leka, odnosno ukazivanje na mogućnost podnošenja žalbe, vođenja postupka pred Ombudsmanom ili pred Sudom pravde EU (čl.7).

Februara 1994. godine i Komisija EU je usvojila posebnu odluku kojom se reguliše javni pristup njenim dokumentima²⁴, pri čemu je u nju unela manje više sve osnovne elemente koje smo naveli u prethodnom izlaganju, a posebno one iz odluke Saveta 93/731. Pomenuta odluka pored osnovnog relativno kratkog teksta, ima i aneks i zajednički tekst Saveta i Komisije pod nazivom "Kodeks ponašanja u vezi sa javnim pristupom dokumentima Komisije i Saveta"²⁵ u kome su sadržane odredbe slične onima koje je Savet uneo u svoju odluku 93/731. Tu su, na primer, definicija "dokumenta", postupak traženja dokumenata, način njihovog korišćenja, postupak u

²² *OJ No L 340*, 31. 12. 1993, p. 43. Odluka je stupila na snagu 1. januara 1994. godine.

²³ Pomenuti sporazum je postignut 6. decembra 1993. godine i njime je predviđeno usvajanje posebnog Kodeksa .

²⁴ Commission Decision 94/90, ECSC, EC, Euroatom of 8 February 1994 on public access to Commission documents, *OJ No L 46*, 18. 2. 1994, p. 58. Ova odluka Komisije stupila je na snagu 15. februara 1994. godine.

²⁵ Code of conduct concerning public access to Commission and Council documents.

slučaju žalbe i, najzad, slučajevi u kojima se zahtev za ekološku informaciju može odbiti identični onima koji su navedeni u pomenutoj odluci Saveta.

3. Arhuska konvencija²⁶

EU se uključila u akciju da se na širem evropskom planu, odnosno pod okriljem Ekonomske komisije UN za Evropu (UNECE), reguliše pravo pristupa informacijama koje se tiču zaštite čovekove sredine. Ovo je postignuto 1998. godine usvajanjem Konvencije o pristupu informacijama, participaciji javnosti u donošenju odluka i o pristupu pravosuđu u vezi s pitanjima zaštite čovekove sredine (*Arhuska konvencija*),²⁷ koju je potpisala pored predstavnika trideset i pet evropskih vlada i EU.

Ovom konvencijom, koja i pored kritika koje joj se upućuju²⁸ bez sumnje predstavlja doprinos razvoju kako ekološkog prava tako i zaštite ljudskih prava, regulisana su tri značajna međusobno usko povezana pitanja: informisanje, učešće u donošenju odluka i pristup pravosudnim organima. Ovim su dopunjene do tada važeće norme kako međunarodnog ekološkog prava tako i nacionalnih zakonodavstava pojedinih država,²⁹ pa i ekološkog komunitarnog prava EU o kojima je bilo reči u prethodnom izlaganju.

U Arhusku konvenciju su unete definicije ključnih pojmova koje svakako doprinose jasnijem uređivanju ove materije, kao što su "javne vlasti" i "ekološka informacija", pri čemu su usvojene najšire definicije, slično rešenjima u pravu EU (čl. 2). Slično pomenutim rešenjima uneto je i načelo da svako fizičko ili pravno lice ima pravo da traži ekološku informaciju ne dokazujući, pritom, svoj interes (čl. 4). Strane potpisnice ove konvencije, u koje spada i EU, su se obavezale pored ostalog i da obaveste javnost o mogućnostima koje postoje za ekološko informisanje (uključujući

²⁶ U tekstovima objavljenim kod nas uobičajilo se da se ime ovog danskog grada izgovara kako je napisano, pa smo i mi usvojili ovaj izgovor. Tačnije bi, međutim, bilo izgovoriti Orhus, pa bi dakle i konvencija bila Orhuska konvencija.

²⁷ Do usvajanja konvencije (*Convention on Access to Environmental Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters*) došlo je na Četvrtoj ministarskoj konferenciji "Čovekova sredina u Evropi" održanoj pod pokroviteljstvom ECE od 23-25. juna 1998. godine u danskom gradu Aarhus.

²⁸ D. Glumičić, "Na ekološkoj periferiji", *Politika*, 6. 8. 1998, str.4.

²⁹ M. Toth Nagy, Convention Opens Door to Public, *The Bulletin*, Vol. 8, No. 1, 1998, Szentendre, p. 12.

tu i ekološku edukaciju stanovništva u tom pravcu), i da podstiču rad organizacija koje se bave zaštitom čovekove sredine uopšte a posebno ekološkim informisanjem (čl. 3).

Posebno je značajna odredba člana 5 (paragraf "c") u kome se, pored ostalog, predviđa da "U slučaju immanentne opasnosti po ljudsko zdravlje ili po čovekovu sredinu, bilo da je ta opasnost izazvana ljudskim aktivnostima ili da ima prirodni uzrok, javnosti moraju odmah i bez odugovlačenja biti pružene sve informacije koje mogu da omoguće stanovništvu da preduzme mere u cilju sprečavanja ili ublažavanja posledica od pomenutih opasnosti". Arhuska konvencija ima dva aneksa. U prvom se detaljno nabrajaju sve aktivnosti spomenute u članu 6 (učesće javnosti u donošenju odluka u vezi sa specifičnim aktivnostima u domenu zaštite čovekove sredine), a drugi se odnosi na postupak arbitraže predviđene članom 16.

Medju nedostatke Arhuske konvencije, koji su došli do izražaja još prilikom rada na njenom nacrtu, a koji su svakako razočaravajući za pobornike što boljeg pravnog regulisanja ekološkog informisanja, su nespremnost vlada da prihvate konkretnu obavezu o uspostavljanju registara o ispuštanju i prenosu opasnih supstanci, neprihvatanje jasne obaveze o objavljivanju određenih kategorija ekoloških informacija na Internetu, nedovoljno uzimanje u obzir raznih aspekata veze izmedju zaštite čovekve sredine i ljudskog zdravlja, nedovoljna participacija javnosti u kreiranju ekološke politike i u donošenju konkretnih odluka³⁰ i, najzad, suviše mnogo predviđenih ograničenja slobode ekološkog informisanja, odnosno davanje suviše slobode nadležnim vlastima država za uskraćivanje traženih ekoloških informacija. Nabrojani su, gledano u celini, oni razlozi koji su već ranije uneti u zakonodavstvo EU, a koje smo pomenuli u prethodnom izlaganju, s tim da su još detaljnije razradjeni. Ekološka informacije se može uskratiti u slučaju da:

- a) ustanova kojoj se lice obratilo ne raspolaže informacijom koja se traži,
- b) je zahtev očigledno nerazuman ili formulisan na suviše uopšten način,
- c) materijal koji se traži nije još kompletiran ili je reč o informaciji kojom, prema važećim propisima ili praksi države, može da bude ugrožen javni interes,
- d) davanje informacije može da ugrozi:
 - poverljivost postupka pred vlastima, ako je takva poverljivost predviđena nacionalnim zakonodavstvom,
 - međjunarodne odnose,
 - nacionalnu odbranu,
 - javnu bezbednost,
 - disciplinski ili sudski postupak,

³⁰ M. Toth Nagy, *op.cit.*, pp. 12-13.

- poverljivost poslovnih informacija, ukoliko je predviđena zakonom, što se ne odnosi na informacije o emisijama zagađujućih materija koje su relevantne za zaštitu čovekove sredine,

-pravo na intelektualnu svojinu,

-poverljivost ličnih podataka, koja je predviđena zakonskim propisima, ukoliko se lice o kome je reč nije izričito saglasilo sa davanjem informacija.

-interese treće strane, koja je dala podatke, ukoliko se nije saglasila da se podaci objavljuju, a koja nije zakonski obavezna da da podatke u pitanju,

- životnu sredinu o kojoj se podaci daju, kao na primer otkrivanje mesta za razmnožavanje retkih vrsta životinja (čl. 4).

Pomenute odredbe ublažene su formulacijom da će se navedeni razlozi tumačiti i primenjivati na restriktivan način posebno "uzimajući u obzir javni interes kome treba da služi davanje informacija u pitanju i uzimajući u obzir činjenicu da li se informacija koja se traži odnosi na ispuštanje zagađujućih materija u životnu sredinu" (čl. 4, par. 5). Najzad, nadležne vlasti su obavezne, ukoliko same ne raspolažu traženom informacijom, da upute stranku na ustanovu koja bi takvu informaciju mogla da ima, odnosno da, kad je reč o delimično poverljivoj informaciji daju stranci onaj deo koji nije poverljiv (čl. 4).

Interesantno je dodati, da ima mišljenja da će prilikom primene konvencije u praksi evropske zemlje u tranziciji imati izvesne prednosti u odnosu na zapadnoevropske zemlje, bar kad je kad je reč o unošenju njenih odredbi u domaća zakonodavstva.³¹ Pošto su se, naime, njihova ekološka zakonodavstva razvijala devedesetih godina u njih su već unete mnoge odredbe Arhuske konvencije, za razliku od ekoloških zakonodavstava nekih zapadnoevropskih zemalja, koja su nastajala ranije, pa te odredbe ili nisu unošene ili su nepotpune.

IV Zaključak

Jedan od ključnih preduslova za vođenje adekvatne ekološke politike kako na nacionalnom planu pojedinih država tako i na međunarodnom planu je ekološko informisanje. Da bi ono bilo dobro, neophodno je s jedne strane stvaranje adekvatnih mehanizama za prikupljanje i analizu informacija o stanju u čovekovoј sredini, a s druge, što je moguće slobodniji pristup tim informacijama kako

³¹ M. Toth Nagy, *op. cit.*, p. 13.

stručnjacima, tako i široj javnosti. Postoji uska veza između ekološkog informisanja i niza drugih oblasti, ali je to posebno slučaj sa zaštitom ljudskih prava.

Dok na univerzalnom planu nije još dovoljno učinjeno na regulisanju prava na ekološku informaciju, na evropskom je učinjen značajan napredak. U okviru EU odvojeno su regulisani, pravo na pristup ekološkim informacijama kojima raspolažu javne vlasti država članica EU i pravo na pristup ekološkim informacijama kojima raspolažu institucije EU. EU je, takodje, učestvovala i u regulisanju ovog pitanja na sveevropskom planu. Pod pokroviteljstvom UNECE došlo je do usvajanja Arhuske konvencije u kojoj je, valja istaći, regulisano ne samo pravo na pristup ekološkim informacijama, već i participacija javnosti u donošenju odluka i pristup pravosuđu. Bez obzira na opravdane kritike pristalica slobodnijeg i potpunijeg ekološkog informisanja, koje se upućuju na račun kako regulisanja ovog pitanja unutar EU, tako i pomenute konvencije, u celini gledano zadnjih godina je pre svega u okviru EU, ali i na sveevropskom planu učinjen značajan pozitivan pomak ne samo u domenu ekološkog prava već i zaštite ljudskih prava uopšte. Naravno, treba gajiti nadu da će vremenom doći do poboljšavanja postojećih rešenja, mada su se tome isprečile značajne prepreke. Mnoge evropske vlade nisu iz najrazličitijih razloga (vojnih, ekonomskih, naučno tehnoloških itd.) danas, naime, još spremne da preuzmu veće i konkretnije obaveze o davanju ekoloških informacija, kako stručnjacima, tako ni široj javnosti, što je dovelo do niza ograničenja unetih kako u zakonodavstvo EU, tako i u Arhusku konvenciju.

Vid VUKASOVIĆ, Ph. D.

ENVIRONMENTAL INFORMATION IN THE EU AND ENVIRONMENTAL LAW

SUMMARY

The right to access to environmental information is one of the most important issues today in general as well as in the EU environmental legislation. It is closely linked to many other fields but especially to the protection of human rights. The article deals with the attempts within the frame of EU to regulate this matter. Several documents dealing with the right to access to environmental information have been accepted within the framework of the EU. Besides that the Union has been engaged in the process of

regulation the issue on the pan European level, the result of which has been the acceptance in 1998 of the Convention on Access to Environmental Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters (Aarhus Convention) which has become a part of EU environmental law due to the fact that the Union has become a party to it. Although the mentioned EU documents as well as the Aarhus Convention deserve criticism they are, generally speaking, a step forward in the field. The very fact that the right to access to environmental information has been accepted and included in binding documents is certainly a positive development for both environmental law and the whole field of human rights protection, provided that they are further improved in not so distant future, from several points of view and especially when the weak compliance mechanisms and the long list of exemption of information are concerned.